VAI TRÒ GIÁO DỤC LỊCH SỬ CHO HỌC SINH TIỂU HỌC - NỀN TẢNG XÂY DỰNG LÒNG YÊU NƯỚC CHO TRẺ EM

Hoàng Thị Hoa Mai
Viện Nghiên cứu Con người, Gia đình và Giới, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam

Tóm tắt: *Nghiên cứu sử dụng phương pháp tổng quan tài liệu và phân tích tài liệu thứ cấp gồm các tài liệu, bài báo khoa học, báo cáo nghiên cứu đã công bố để tìm hiểu về vấn đề giáo dục lịch sử cho học sinh tiểu học hiện nay. Kết quả chỉ ra sự chuyển biến tích cực trong chương trình giáo dục lịch sử cho học sinh tiểu học, khi mục tiêu giáo dục tập trung vào việc hình thành lòng yêu nước, bảo tồn bản sắc văn hóa và phát triển năng lực tư duy lịch sử cho học sinh. Tuy nhiên, trong bối cảnh chuyển đổi số cũng đặt ra thách thức về sự lan truyền các thông tin sai lệch. Nếu không được định hướng sớm, học sinh dễ tiếp nhận nội dung xuyên tạc, gây nguy cơ mai một lòng tự hào dân tộc ở thế hệ trẻ.*

Từ khóa: *giáo dục; giáo dục lịch sử; học sinh tiểu học; lòng yêu nước*

THE ROLE OF HISTORY EDUCATION FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS - THE FOUNDATION FOR BUILDING PATRIOTISM IN CHILDREN

Abstract: *The study employs literature review and secondary data analysis methods-including documents, scientific articles, and published research reports-to explore the current landscape of history education for primary school students. The results indicate a positive shift in the history curriculum for primary education, as objectives focus on fostering patriotism, preserving cultural identity, and developing historical thinking competencies. However, the digital transformation context also presents significant challenges regarding the spread of misinformation. If not provided with early orientation, students may easily absorb distorted content, leading to the risk of eroding national pride in the younger generation.*

Keywwords: *education; history education; primary school students; patriotism*

Nhận bài: 05/06/2026 *Phản biện: 06/07/2026* *Duyệt đăng: 10/07/2026*

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục, Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018 đã xác định "yêu nước" là phẩm chất chủ đạo hàng đầu trong năm phẩm chất cốt lõi cần hình thành cho học sinh. Lòng yêu nước là cội nguồn nuôi dưỡng và sản sinh ra các giá trị tiêu biểu của văn hóa dân tộc. Đối với bậc tiểu học, đây là giai đoạn "vàng" của sự hình thành nhân cách, nơi các em bắt đầu xây dựng nhận thức về cội nguồn, lòng biết ơn đối với cha ông và sự trân trọng các biểu trưng quốc gia. Trong hệ thống các môn học, lịch sử giữ vai trò then chốt, là công cụ quan trọng nhất để nuôi dưỡng tình yêu quê hương và nâng cao ý thức trách nhiệm công dân. Tuy nhiên, trong bối cảnh chuyển đổi số, bên cạnh những cơ hội tiếp cận nhanh thì cũng đặt ra những thách thức, đó là sự bùng nổ của công nghệ và mạng xã hội trong đó có nhiều bài viết, video cắt ghép không đúng hoặc không đủ về các sự kiện lịch sử cũng như các anh hùng dân tộc dẫn tới hệ lụy trẻ tiếp cận khi chưa đủ nguồn kiến thức sẽ hiểu sai lệch lịch sử. Cộng với sự thiếu hụt các mô hình trải nghiệm và tài liệu hỗ trợ sinh động khiến cho việc giáo dục lịch sử chưa thực sự đi vào chiều sâu để chuyển hóa thành hành động cụ thể trong đời sống hàng ngày của học sinh.

Trước thực trạng đó việc tìm kiếm những phương thức tiếp cận lịch sử mới cho học sinh tiểu học như thông qua kể chuyện, tích hợp văn học hay các trải nghiệm thực tế tại bảo tàng, di tích trở nên cấp thiết. Giáo dục lịch sử ở tiểu học không nên dừng lại ở việc cung cấp tri thức mà phải giúp trẻ hình thành ký ức lịch sử và tình yêu bền vững với bản sắc dân tộc. Từ những lý do trên, việc nghiên cứu và khẳng định "Vai trò giáo dục lịch sử cho học sinh tiểu học - nền tảng xây dựng lòng yêu nước cho trẻ em" là một nhiệm vụ cần thiết. Điều này không chỉ đáp ứng yêu cầu của chương trình giáo dục mà Bộ Giáo dục đã đề ra mà còn góp phần bồi đắp hành trang tâm hồn, giúp các em trở thành những công dân tương lai có bản lĩnh và nuôi dưỡng lòng tự hào dân tộc. Nghiên cứu sử dụng tổng quan tài liệu và phân tích dữ liệu thứ cấp để nhận diện vai trò của giáo dục lịch sử và thực trạng việc giáo dục lịch sử cho học sinh tiểu học hiện nay. Kết quả kỳ vọng chỉ ra được tầm quan trọng của việc giáo dục lịch sử cho trẻ em đặc biệt là ở lứa tuổi học sinh tiểu học, từ đó góp phần trang bị cho thế hệ trẻ nuôi dưỡng từ sớm tình yêu quê hương, đất nước và niềm tự hào dân tộc.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Vai trò của giáo dục lịch sử

Giáo dục lịch sử đóng vai trò then chốt trong việc nuôi dưỡng lòng yêu nước và hình thành bản sắc dân tộc, góp phần thực hiện mục tiêu phát triển toàn diện con người Việt Nam, theo Điều 2 Luật Giáo dục (2019) khẳng định: "mục tiêu giáo dục là phát triển toàn diện con người Việt Nam có đạo đức, tri thức, văn hóa, sức khỏe, thẩm mỹ và nghề nghiệp; có phẩm chất, năng lực và ý thức công dân; có lòng yêu nước, tinh thần dân tộc, trung thành với lý tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; phát huy tiềm năng, khả năng sáng tạo của mỗi cá nhân; nâng cao dân trí, phát triển nguồn nhân lực, bồi dưỡng nhân tài, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng, bảo vệ Tổ quốc và hội nhập quốc tế".

Theo các kết quả nghiên cứu cho thấy tác giả Huỳnh Mộng Tuyền (2020) nhấn mạnh việc giáo dục lịch sử, đặc biệt là lịch sử địa phương được xác định là vấn đề then chốt, giữ vai trò trọng yếu trong việc nuôi dưỡng lòng yêu nước, hình thành bản sắc dân tộc và nâng cao ý thức trách nhiệm công dân cho học sinh. Đồng quan điểm này Nguyễn Văn Tịnh (2025) khẳng định lòng yêu nước là giá trị truyền thống đứng đầu trong các giá trị đạo đức dân tộc, là cội nguồn nuôi dưỡng văn hóa Việt Nam. Bên cạnh đó, theo Nguyễn Thị Hương Giang (2022) cũng chỉ ra giáo dục lòng yêu nước là nhiệm vụ quan trọng để hình thành nhận thức, thái độ đúng đắn và ý chí xây dựng đất nước cho thế hệ trẻ trong bối cảnh hiện đại. Ở lứa tuổi tiểu học, đây là giai đoạn quan trọng để đặt nền móng ban đầu cho sự phát triển đạo đức và năng lực như Phan Thị Tùy (2025) chỉ ra ở lứa tuổi tiểu học, đây là giai đoạn đầu của sự hình thành nhân cách, giúp trẻ biết tôn trọng các biểu trưng quốc gia, kính trọng người lao động và biết ơn những người có công với đất nước. Một trong những chuyển biến quan trọng nhất trong đổi mới giáo dục là thay đổi cách truyền thụ tri thức, như Phạm Hồng Tung (2017) cho thấy giáo dục lịch sử ở tiểu học không tập trung vào việc bắt học sinh ghi nhớ máy móc các con số, tên người phức tạp mà chủ yếu giúp các em hình thành "ký ức lịch sử" và tình yêu với môn học.

Kết quả từ những nghiên cứu trên cho thấy giáo dục lịch sử không chỉ dừng lại ở việc truyền đạt tri thức về quá khứ mà còn giữ vai trò quan trọng trong việc nuôi dưỡng lòng yêu nước, định hình bản sắc và rèn luyện nhân cách cho học sinh. Trong bối cảnh đổi mới hiện nay, việc thay thế cách học ghi nhớ máy móc bằng cách giúp học sinh tiểu học hình thành ký ức lịch sử qua những câu chuyện sinh động là yếu tố then chốt để khơi dậy niềm đam mê và lòng biết ơn đối với thế hệ cha ông.

2.2. Giáo dục lịch sử cho học sinh tiểu học

Trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay, mục tiêu quan trọng nhất của giáo dục lịch sử ở cấp tiểu học không chỉ là cung cấp kiến thức mà còn hình thành nhân cách và bồi dưỡng lòng yêu nước. Các công trình nghiên cứu đã chỉ ra những hướng đi để đạt được những mục tiêu này. Kết quả nghiên cứu của tác giả Nguyễn Đức Khuông (2025) cho thấy việc tích hợp giáo dục lịch sử trong dạy học đọc - hiểu văn bản, văn học thiếu nhi là định hướng quan trọng nhằm phát triển phẩm chất yêu nước, tự hào dân tộc và ý thức trách nhiệm với truyền thống lịch sử - văn hóa dân tộc cho học sinh tiểu học. Hay như hướng nghiên cứu của tác giả Phạm Hồng Tung (2017) cho thấy những câu chuyện hấp dẫn, gần gũi về các anh hùng như Thánh Gióng, Kim Đồng giúp cung cấp tri thức lịch sử cốt lõi một cách tự nhiên. Bên cạnh đó là những hướng nghiên cứu đưa lịch sử đến gần hơn với học sinh tiểu học thông qua việc trải nghiệm thực tế như Nguyễn Hữu Long (2026) chỉ ra việc sử dụng tư liệu hình ảnh, phim tài liệu và bản đồ giúp bài học sinh động, giúp học sinh nhìn thấy lịch sử thay vì nghe kể. Đồng quan điểm này có Huỳnh Mộng Tuyền (2020) cho thấy tham quan bảo tàng và di tích là việc tiếp xúc trực tiếp giúp các em kiểm chứng thông tin thực tế và bồi đắp tình yêu quê hương. Cùng với đó, Trần Nguyệt (2025) cũng chỉ ra việc tham quan bảo tàng và di tích là môi trường lý tưởng giúp trẻ mở rộng nhận thức về thế giới, kích thích sự sáng tạo và tư duy phản biện qua các hiện vật sống động. Ở một hướng đi khác Phan Thị Tùy (2025) cho thấy các hoạt động thiết thực như chăm sóc cây xanh, bảo vệ môi trường tại địa phương, thắp hương tưởng niệm liệt sĩ giúp trẻ cụ thể hóa lòng yêu nước thành hành động thường ngày. Bên cạnh đó, các trò chơi như "Em yêu các anh hùng dân tộc" giúp học sinh hào hứng tiếp nhận kiến thức lịch sử và ghi nhớ các nhân vật huyền thoại của dân tộc.

Nhìn chung rất nhiều nghiên cứu đã chỉ ra thực trạng việc giáo dục lịch sử cho học sinh tiểu học, cho thấy sự chuyển dịch mạnh mẽ từ việc truyền thụ kiến thức thuần túy sang hình thành nhân cách và bồi dưỡng phẩm chất yêu nước, thông qua

những phương pháp tiếp cận đa chiều. Đặc biệt việc lồng ghép lịch sử vào văn học, kết hợp những câu chuyện kể sinh động và ứng dụng công nghệ số đã giúp "trực quan hóa" quá khứ, khiến những bài học không còn khô khan mà trở nên dễ hiểu, dễ nhớ. Quan trọng hơn, việc gắn kết tri thức với trải nghiệm thực tế tại bảo tàng và các hành động thiết thực tại địa phương chính là sẽ giúp học sinh khắc sâu lòng biết ơn, khơi dậy niềm tự hào dân tộc.

Tuy nhiên, thực tế đặt ra là việc tổ chức các tiết học lịch sử đặc biệt có sử dụng hình ảnh hay lồng ghép hoặc tham quan bảo tàng chỉ diễn ra ở một số trường chưa phải là mô hình phổ quát cho mọi vùng, miền. Đặc biệt, trong bối cảnh chuyển đổi số đặt ra yêu cầu đổi mới phương pháp học sử, cần có sự trải nghiệm thực tế và trải nghiệm số có thể là qua các màn hình ảo và nhiệm vụ học tập sáng tạo để học sinh có đủ năng lực tự bảo vệ mình và bảo vệ các giá trị lịch sử của đất nước trên không gian mạng. Đây chính là khoảng trống nghiên cứu còn bỏ ngõ, khi các công trình hiện nay vẫn chưa đi sâu vào việc xây dựng "lá chắn mềm" giúp học sinh tự nhận diện thông tin sai lệch và hình thành bản lĩnh chính trị vững vàng.

III. KẾT LUẬN

Tựu chung lại, giáo dục lịch sử ở bậc tiểu học không đơn thuần là việc truyền thụ tri thức và quá khứ, mà chính là nền tảng cốt lõi để xây dựng lòng yêu nước và hình thành bản sắc dân tộc cho thế hệ trẻ. Lòng yêu nước được xác định là trục chính của ý thức hệ Việt Nam, là cội nguồn nuôi dưỡng các giá trị văn hóa và là phẩm chất hàng đầu. Để khơi dậy tình yêu lịch sử, giáo dục cần thoát ly khỏi lối mòn ghi nhớ máy móc các con số và sự kiện khô khan, thay vào đó thông qua các câu chuyện kể hấp dẫn, văn học thiếu nhi và tư liệu trực quan giúp lịch sử trở nên gần gũi. Việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm như tham quan bảo tàng, di tích lịch sử hay các phong trào "Em yêu quê hương" giúp học sinh rèn luyện ý thức trách nhiệm với cộng đồng, bảo vệ thiên nhiên và lòng biết ơn đối với các thế hệ cha anh.

Sự thành công trong giáo dục lịch sử đòi hỏi sự phối hợp đồng bộ giữa nhà trường, gia đình và xã hội. Trong đó, giáo viên đóng vai trò là người "truyền lửa", sử dụng linh hoạt các phương pháp dạy học hiện đại như trò chơi, dự án sáng tạo để biến trang văn thành bài học lịch sử sống động.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Huỳnh Mộng Tuyền. (2020). Mô hình hoạt động trải nghiệm giáo dục lịch sử địa phương cho học sinh ở trường tiểu học. Tạp chí Giáo dục, 483(1), 22-26.

Nguyễn Đức Khuông. (2026). Tích hợp giáo dục lịch sử trong dạy học đọc - hiểu văn bản văn học thiếu nhi ở tiểu học. HNUE Journal of Science, 71(1), 72-79.

Nguyễn Hữu Long. (2026, ngày 22 tháng 5). 10 phương pháp giúp học sinh yêu thích môn lịch sử hơn. Giáo viên Lịch sử. https://giaovienlichsu.com/10-phuong-phap-giup-hoc-sinh-yeu-thich-mon-lich-su-hon/

Nguyễn Văn Tịnh. (2025, ngày 15 tháng 1). Giáo dục lòng yêu nước cho học sinh lớp 5 thông qua môn lịch sử. Trường Đại học Hà Tĩnh. https://pes.htu.edu.vn/index.php/component/nghien-cuu/110-gi%C3%A1o-d%E1%BB%A5c-l%C3%B2ng-y%C3%AAu-n%C6%B0%E1%BB%9Bc-cho-h%E1%BB%8Dc-sinh-l%E1%BB%9Bp-5-th%C3%B4ng-qua-m%C3%B4n-l%E1%BB%8Bch-s%E1%BB%AD

Phạm Hồng Tung. (2017, ngày 6 tháng 11). Trẻ tiểu học sẽ học Lịch sử qua các câu chuyện. Trường TH-THCS Gio Hải Số 2. https://ththcsgiohaiso2gl.quangtri.edu.vn/tin-tuc-su-kien/hoat-dong-su-kien/tre-tieu-hoc-se-hoc-lich-su-qua-cac-cau-chuyen.html

Phan Thị Tùy. (2025, ngày 20 tháng 3). Báo cáo sáng kiến: Phát triển phẩm chất Yêu nước cho học sinh Tiểu học theo chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Trường Tiểu học Chu Văn An. Đắk Nông.

Trần Nguyệt. (2025, ngày 15 tháng 4). Lợi ích của việc tham quan bảo tàng đối với trẻ em. Bảo tàng Đắk Lắk. https://daklakmuseum.vn/tin-tuc-su-kien/bai-viet/loi-ich-cua-viec-tham-quan-bao-tang-doi-voi-tre-em.